

[194]5. november 5.

Igen tisztelt Uram!

Mindenekelőtt meg akarom nyugtatni. Természetes, hogy nyilatkozatai, melyeket beszélgetés közben munkatársunk előtt tett, nem fognak megjelenni, ha Ön nem akarja. De kérem, engedje meg nekem, hogy néhány szót mondjak. Megdöböntett levelében az a megjegyzés, hogy a munkatársam feltette kérdések, illetve az Ön feleletei lealázó helyzetbe juttathatják Önt. Én nem tudom elképzelni, hogy Herczeg Ferenc olyasmit is mondhat, ami őt „lealázó helyzetbe hozhatná”. Ha csak nem arra céloz – amit szintén nem tudok elképzelni – hogy lealázónak tekinti, ha megtudják, hogy egyáltalán szóba állt velünk. Nagyon sajnálom, hogy nincsen alkalmam ezekről (és talán más dolgokról is) személyesen beszélni Önnel.

Mindenesetre kérem, hogy Molnár kollégánk feljegyzéseit, melyeket az Önnel lefolyt beszélgetése alapján készített, olvassa el. Ha látni fogja, milyen tárgyilagosan és komolyan vannak megírva, látni fogja, hogy vállalhatja mondott szavát és talán mégis megengedi leközlésüket, esetleg az öntől kívánt korrektúrákkal.

Higgye el nekem Uram, nem újságíró szenzáció miatt szeretném ezt olyan nagyon. Én nem vagyok „újságíró”. Ha elolvasná a „Fényszóró” néhány számát, látná, hogy nem a régi magyar színházi lapok tradícióját folytatom.

De á propos: Molnár kollégánk feljegyezte, hogy Ön Tisza István mondására hivatkozva, hogy úgymond: tradíció nélkül széthull az ország. Erről én is meg vagyok győződve. Kultúra az szellemi kontinuitás az tradíció. De...

De egy nemzetben belül is különböző tradíció-vonalak futnak gyakran párhuzamosan. A demokrácia felé törő, forradalmi erőfeszítéseknek Magyarországon gyönyörű nagy tradíciójuk van, ha még nem is vették úgy körül tudatosító rituáléval mint a konok konzervativizmus tradícióit. És ha én szerettem volna második magyar életem első

folyóiratában. Herczeg Ferencsel is valamiképpen felvenni a kapcsolatot, az elsősorban a szellemi kontinuitás kedvéért volt, mely nélkül nem folytatódhatik organikus eleve nemzeti kultúránk. Igenis tradíciókhoz szeretnék kapcsolódni, a mi legnemesebb tradícióinkhoz, ha idézni akarom ama Herczeg Ferencet, aki a „Fenn és lenn”-t, valamikor forradalmasító regényt és a „Lápvirág”-ot írta. Vagy Herczeg Ferenc a tradíciónak nem ebbe a vonalába akar ma beállani? Fájna és nehezen tudnék belenyugodni. Nemcsak a mi érdekünkben, hanem az ő érdekében is.

Hogy sokban nem egyeznek politikai nézeteink? Nézhet valaki ugyanúgy előre, mint én és mégis mást láthat, ha más ponton áll: más korban, más társadalomban, más osztályban. Bennünket, írókat szemléletünk iránya tart össze.

Bocsásson meg ezért a hosszadalmas levélért. Azért írtam, mert nagyon szeretném, ha megengedné az interjú közlését. Biztosíthatom, hogy olyan tiszteletet fog kelteni az olvasóban, mint amilyen őszinte tisztelettel íródott.

Őszinte tisztelettel

[Balázs Béla]

PIL 793. f. Révai József iratai – aláírás nélküli gépelt másolat

1945. november 14-én a Fényszóró című művészeti hetilap egy Herczeg Ferencsel készült interjút hozott le, melyet Molnár Miklós készített. Herczeg a Horthy-korszak legnépszerűbb írója volt, az óriási példányszámú Új Idők (1895-1945) szerkesztője, a Magyar Revíziós Liga elnöke. A 82 éves, sváb származású íróval Budapest ostroma óta ez volt az első interjú. A közlést megelőzően azonban az elhangzottakkal kapcsolatban aggályok támadtak az idős íróban, amiről egy, Révai József hagyatékában (PIL 793. fond) fennmaradt levél is tanúskodik. Az alábbi levelet (valószínűleg Herczeg Ferenc

levelére válaszképpen) Balázs Béla írta Herczegnek november 5-én, hangsúlyozva, hogy a Fényszóró nem közöl az írora rossz fényt vető megjegyzéseket, és felajánlotta, hogy még a megjelenés előtt átküldi az interjú szövegét.

Arról nincs információnk, hogy miként reagált Herczeg erre a felvetésre és élt-e a felkínált lehetőséggel. A cikk megjelent, a benne foglaltakat azonban a mindenkori olvasó sem hagyta szó nélkül, legalábbis erre enged következtetni az a szerkesztői üzenet, melyet 1945. november 20-án közölt a lap. Ebben Balázs Béla felhívta a figyelmet arra, hogy a Fényszóró nem ért egyet minden interjúalany világnézetével, de olyan sajtót kíván megvalósítani, amely értékszemlélettől függetlenül tájékoztat, felvilágosít.

A Fényszóró című művészeti hetilap 1945. július 27. és 1946. március 5. között jelent meg Budapesten. Szerkesztője kezdetben Balázs Béla és Szegi Pál volt, majd Balázs Béla főszerkesztőként vitte tovább a lapot, munkáját Darvas Szilárd és Békefi István segítette. Balázs ebben az évben tért haza hosszú, Németországban és a Szovjetunióban töltött emigrációjából. Az íróként, filmesztétaként és rendezőként egyaránt ismert ember célja az volt, hogy a művelődés lehetőségét minden írni-olvasni tudó számára biztosítsa, és a Fényszóró jó eszköz volt ennek megvalósítására.

Az 1945 nyarán megjelenő első számban mindkét szerkesztő megfogalmazta gondolatait a lap célkitűzéseit illetően. Szegi írásában hangsúlyozta, hogy a megjelenő hetilap a magyar művészeti kultúra ügyét kívánja szolgálni az események krónikásaként, a színház, a film, az irodalom, a képzőművészet és a zene problémáival egyaránt foglalkozik. Balázs Béla az olvasónak szánt levelében minél szélesebb rétegű olvasóközönségben reménykedett. A lap megjelenését sokan üdvözölték. Gratulált a lap indításához Bernáth Aurél festőművész, Gergely Sándor író, Háy Gyula, Illyés Gyula és Kodály Zoltán is.

A fotóval, karikatúrákkal illusztrált számok címlapján a korszak legnépszerűbb színészeinek portréi láthatók, formátuma színes, könnyed, mindenki számára érthető. A kezdeti szándék ellenére a képzőművészet és a zene meglehetősen alulreprezentált maradt, az előbbi teljesen el is tűnt, az újság a színház, a film és az irodalom lapja lett.

A szerkesztők a lap indításától fogva törekedtek arra, hogy kapcsolatot tartsanak olvasóközönségükkel. Az olvasói levelek és „A közönség beleszó!” elnevezésű rovatok

ezt a célt szolgálták. Az újság több állandó rovattal is rendelkezett. A címlap hátoldalán lévő Kislexikon a színház- és filmművészet fogalmait tisztázta, vagy rövid életrajzokat közölt. A Fényszóró faliújságján rövid híreket tüntettek fel, az Írók és könyvek rovatban könyvajánlók szerepeltek. A női olvasóközönség kedvéért divatrovatot indítottak, recepteket, heti menü-összeállításokat adtak közre (Mai konyha). Az újságban helyet kapott az aktuális rádió- és moziműsor. Az amerikai és az orosz filmművészet aktualitásai, filmkritikák is megjelentek a lap hasábjain. Állandó jelleggel tudósítottak a Nemzeti Színház, a Pesti Színház, a Vígszínház és az Operaház előadásairól, interjúalanyaik között volt Márai Sándor, Dayka Margit, Keresztury Dezső kultuszminiszter, Kodály Zoltán, Harangozó Gyula.

A hetilap rövid élete során a háború utáni kulturális élet sokszínűségének bemutatására törekedett. Sikerrel.